

chával ho v naději, že mu vrátí i ostatní země, tvrdě, že na něho naléhají nezbytné věci, potřeby a nouze. Po skončeném jednání trvalo mezi nimi velmi pevné pouto a kořeny přátelství tkvěly nepohnuty. I vrátili se s dobrou myslí domů; dály se ty věci léta Páně 1276 od 1. srpna do 1. prosince. Avšak o lecčems, co se tam na Kamberce stalo, chtěl jsem raději pomlčet, abych snad neupadl v nenávisť u některých lidí, liče jednotlivosti, jak se vskutku udály.

Léta Páně 1277 dne 8. září král Otakar, nedbaje svého slibu, dal zavřít svou dceru, kterou zasnoubil N., synu Rudolfa, zvoleného krále římského, do kláštera svatého Františka, podrobiv ji řádu a řeholi chudých panen. S ní tam ještě vstoupilo, aby byly pod touž řeholí, deset jiných panen, které chtěly vésti panenský život a všemohoucímu Bohu sloužit podle svých sil a jak to řehole toho kláštera ukládá. Vstoupení této dívky do kláštera a přijetí řehole bylo pokládáno nejen od učených mužů, nýbrž i od prostičkých venkovanů za počátek všeho neštěstí a zkázu království českého. Na čí podnět nebo radu dal se král Otakar svěsti k tomu, aby to učinil nebo projevil k tomu návrhu souhlas, na to zbývá těžko odpovědět, protože do toho skutku byly zasvěceny jen vyšší osoby. A nechyběl ani jinak starý nepřítel lidstva, který přikládáje troud své lsti a rozsévaje semena různic, nepřestává zaplétati v svou síť pokolení lidské. Ten též roznítil mysl krále Otakara k boječtivosti tou měrou, že zapomenuv na všechny své sliby, jež dal zvolenému králi římskému, nemůže se dočkat dne, kdy by si vylil na něj svůj hněv. Pošle mu list více vyzývající k sváru než nabízející polibek míru.¹

Téhož roku byl postaven větrný mlýn v zahradě strahovské.

¹ Kosmas III 22 a 42.

Léta Páně 1278 dne 27. června vyjel král Otakar na výpravu proti zvolenému králi Rudolfovi a zastavil se v Brně, čekaje na knížata polská a jejich vojsko, také na pány české a moravské, s jejichž pomocí doufal dosáhnouti vítězství a země, jež mu byly odňaty, opět podrobiti svému panství. Nepamatoval na to v své mysli, že pochybný bývá výsledek válek, neboť rozličný bývá výsledek boje a brzy ti, brzy oni nabudou ve válce vrchu.¹ A na koho jeho osud doléhá, toho neustále vede nechtícího a chtícího táhne.² Spojivše tedy vojska, přitáhli k Lavě a tam čekali, až by si získali píci pro koně a pro sebe živobytí olupováním chudých. Potom se přiblížili k tvrzi Drozdovicům a tam zřídili tábor, vystavěli násep kolem řečené tvrze a postavili na něm stříleci stroje a jiná rozličná dobývací zařízení. A když viděl, co se dalo, statečný rytíř Messover, jenž byl velitelem tvrze, nemoha odolati, vzdal se s městem a se vším, co měl, panství královi. Když se o tom dověděl zvolený král Rudolf, jenž již předtím sebral veliké množství Uhrů, Kumánů, Švábů, Sasů, Rakušanů, Štyřanů, Kolínských a Rýňanů a jiných rozličných národů, přešel Dunaj a přitáhl, aby se s ním utkal. Král Otakar byl již u místa, jemuž lid říká „v sadu u králova loviště“, a je tam lesnatá hora u řeky Moravy.

Zatím zvolený král Rudolf, jako muž prozřetelný a opatrný v nebezpečné chvíli, který uměl luk napínati a povolovati v příhodný čas,³ zvědév skrze své vyzvědače, že král Otakar a jeho vojska nemají ani zdání o příchodu nepřátel a jsou rozptýleni sem a tam, za sháněním kořisti, jak je zvykem Čechů, náhle udeřil se svými vojsky na nic netu-

¹ Srv. Kosmas III 19.

² Viz výše, str. 11.

³ Kosmas II 16.

šící a bezbranné, a obklíčiv je v polokruhu spořádanými šiky v nesmírném počtu, porazil jejich stany i vojsko, i padl na branný lid krále Otakara strach a hrůza z velikosti ramene¹ zvoleného krále římského a zděsili se a ulekli velmi, a nemohouce se postavit na odpor jejich moci, dali se na útěk. A jako se stává, že když lidé utíkají ze strachu, lekají se i hnutí vzduchu a úlek sám zvyšuje jejich strach,² vojska Rudolfova pronásledovala utíkající statečným a ozbrojeným mužstvem a některé z nich pobili, jiné ranili. Mnoho urozenějších z Čech, Moravy a z Polska bylo od nich zajato, neboť byli obklíčeni se všech stran a jako svině v chlívků zavřeni; z nich byli vybráni mocnější, bohatší a lepší, odvedeni do měst a hradů a uvězněni, spoutáni železnými okovy na ruku a na nohu a týráni velmi těžkými mukami a rozličnými tresty, aby dali nemálo peněz ve stříbře a ve zlatě svým věznilům. Zajatci vidouce, jak jsou na všech stranách soužením, bídou a mukami více a více trápeni a že nemohou žádným přispěním ani pomocí vyváznouti z rukou svých pronásledovatelů, chtějí zachrániti holý život, prodávali, pokud neměli peníze na hotovost, statky po svých předcích a tak se vykupovali. A co jest, co by člověk nedal, visí-li mu nad šíjí meč? Kdo by, octna se v tísní, nedal za sebe rád vše, co má?³ Některí z utíkajících v naději, že útekem uniknou pronásledujícím, sami se vrhli do řeky Moravy, u níž se bitva sváděla, a v tu chvíli se utopili. Avšak o zahynutí krále Otakara nemůžeme pověděti nic určitého, protože jedni tvrdí to, druzí ono, a tak v těchto četných rozporech jde mezi lidem hlas, že zmizel mezi vojskem a již se neobjevil. Král Rudolf dobyl nesčetné kořisti,

¹ Exod. 15, 16.

² Kosmas I 36.

³ Kosmas III 2.

jež se skládala z vozů nepřátelské strany, ze zlata, stříbra, koflíků, stříbrných misek, koberců, z jiných klenotů i z rozličných jiných věcí, ze vzácností královské kaple, zbraní, koní panstva pokrytých kropicí a z jiných koní větší nebo menší ceny; tyto škody a ztráty nedovede lidský rozum oceniti ani spočítati.

I nastal veliký strach a zmatek po celých Čechách a Moravě, jakého nebylo od počátku království českého. Neboť bylo spácháno mnoho loupeží a nekonečný počet kostelů byl vybit v kláštorech mnichů, křižovníků, jeptišek, v domech minoritů a v jiných kolejích rozličných řeholí. Němci, vypudivše, vyhnavše a vyvlekše za krky mnichy z Ostrova, přebývali v klášteře šest neděl a vyjedli všechno živobyčí, jež bylo získáno k potřebě mnichů, kteří tam konali služby Boží a nepřestávali se k Bohu modliti za dobrodince a spasení živých i mrtvých. Ve dvaceti čtyřech vsích toho kláštera vyloupili všechno movité i nemovité tak, že se nenašlo ani chloupku ani zrnka. A co mám říci o jiných domech řeholníků? V Koruně, kde byl nově vystavěn klášterní dům, nelze po něm najíti ani stopy. Co řekneme o šedých mniších v Oseku, o mniších řádu svatého Benedikta v Břevnově, o pannách v Teplicích a ve Světcí? Všichni byli stíženi v bolesti a hořkosti stejným utrpením a podobnými bolestmi. Neodvážuji se říci o kláštorech vzdálenějších od Prahy, že by byly něco podobného zakusily, protože trpěly mnohem hůře. Z nich nejvíce byl postižen Vilémov, protože u něho stál král Rudolf dvakrát s veškerou mocí a braniborský markrabě a knížata polská se tam sešla. Také vznikl nesmírný počet požárů po celých Čechách ve vsích i v městech a chudí byli okrádáni o dobytek, koně i jiná zvířata, o rozmanitou drůbež, o šatstvo, obilí a o píci čtvernožců. A stalo se toto rozervání království českého a roztržení podle libosti a vůle Rudolfa, zvoleného krále římského.

ského. Braniborský markrabě dostal Prahu a větší část Čech, kníže polský Kladsko, královna se synem Václavem svůj podíl. A naplnilo se ono slovo evangelia:¹ „Každé království v sobě rozdělené zpustne.“ A ještě horší věci do budoucnosti věští Čechům šalby liché mysli.² Také Morava prý byla na několik dílů rozervána. Ach běda! Jakou úzkostí a jakým vzrušením byly zmítány Čechy a Morava, nedovedu ani já ani sebevětší počet výmluvnějších lidí vyložit.

Téhož roku dne 27. října zemřel Jan, pražský biskup, pořadím čtyřicátý čtvrtý. On, zastávaje úřad biskupského stolce, řídil kostel pražský dvacet dvě léta. Byl to muž sličný, u neznámých strach vzbuzující, k domácím vlídný, následovník pravdy, stoupenec spravedlnosti neúnavný, na soudě prozíravý, ve všeliké počestnosti mravů přeskvělý a ušlechtilostí nesrovnatelný, hostů a cizinců laskavý přijímatel a navštěvovatel. Jsa v řečnění obojím jazykem, českým i latinským, velmi výmluvný, světelnice svítící v světě a hořící ne pod kbelcem, ale na svícnu postavená, osvěcoval srdce lidská slovem pravdy, skutky a příklady. Jiné jeho slavné skutky, ač velmi mnohé, skví se jako zaznamenání hodné, přece je pomíjíme bez dotčení, protože někteří lidé, ač sami nic dobrého nečiní, nepřestávají záviděti jiným jejich dobré skutky.³ Měl ve zvyku často vyhledávati a vítati shromáždění zkušených mužů, jejichž moudrostí rozveseloval svého ducha a od nichž čerpal okrasu svých průpovědí sladčeji nad plynny nektar.

A skvělo se arcí i druhé světlo, zastiňující jako polední slunce všechny krále, vévody a knížata leskem velkolepé moci,

¹ Matouš 12 25.

² Kosmas III 20

³ Srv. Kosmas I 22 a III 49 (charakteristika Boleslava II. a biskupa Heřmana).

totiž Otakar, nejjasnější král český. Tento Otakar, již od chlapeckého svého věku skládaje všechnu naději v ochranu Boha samotného, s mužnou statečností spravoval panství svého království. Neboť byl knížetem váženým, králem nepřemoženým, vůdcem v táboře oblíbeným. On po každé, když proti některému králi nebo vévodovi pohnul šikem válečným, vždy se vesel vrátil s velikou vítězoslávou domů. Byl též za své knížecí vlády roznícen velikou horlivostí lásky, laskavě odpouštěl těm, kdož své viny uznávali, nebyl hluchý k prosbám vdov a ochotně pomáhal sirotkům. V čas postní, maje dosti na jednom sluhovi, tajně vcházal do kostela, a padnuv k zemi na dlažbu, tak dlouho trval na modlitbách, až země, na níž ležel, byla mokrá od hojného pláče slz.¹ Pak vstav k rozdávání almužny, volal před východem slunce úředníka, jemuž svěřil péči o chudé, a ptal se ho, má-li vše připraveno k nasycení chudých. Neboť měl zvyk krmiti po celý půst pět set chudých a na Veliký pátek je ošatiti. Také umýval chudým nohy na Zelený čtvrtek podle počtu dvanácti apoštolů a poděloval každého z nich dvanácti denáry. A kdykoli přišel v postě do kostela pražského, osobně přistupoval ke kněžím a vyprošoval si od nich, aby zpívali mše za spasení živých, mše za duše věrných zemřelých, též i mše votivní o svatě Trojici, o Duchu svatém, o Panně Marii, o dědicích země české, o svatém Mikuláši a jiných co nejvíce, jen když se mohlo najíti tolik kněží. Do rukou každého kněze, sloužícího mši, obětovával dva zlaté peníze nebo dvanáct stříbrných. To jsme viděli a vydáváme o tom svědectví.

Jak byl ten kníže štědrý, nedovede lidská mysl ani pochopiti ani pověděti. Co nesčetných darů dal cizím vévodům

¹ Srv. Kosmas III 1 a 6, II 42 (charakteristika Břetislava II. a biskupa Kosmy a Jaromíra).

a knížatům ve zlatě, stříbře, koních, prstenech a šatech, vyjádřiti neumím. Jaké komonstvo rytířů, knížat a střelců ho denně doprovázelo, nebylo by lze vypočítat.

Urození naší země, plačte v hořkosti srdce nad svým králem, jenž vás odíval šarlatem v rozkoších a poskytoval vám k ozdobě zlatá roucha; vy, kteří jste bývali oděni v nejdražší roucha, na nichž také visívaly trásně z nití, zbarvených zářícím nachem, vy urození, na něž se nádhera světská usmívala a jimiž se vznešenost pozemská pyšnila! Roucha kaple královské, kasule, dalmatiky, kápě a jiné paramenty byly šity jen z nejdražších balkinů, nachu a bavlny. Kalichy byly některé ze zlata, jiné ze stříbra; i jiné nádoby bohoslužebné všechny, ba i umyvadla, byly zrobeny ze zlata a ze stříbra. Též mísy, jemně vypracované z čistého zlata a stříbra, nosily se k jeho stolu při všech přínosech, byť byly sebečtetnější. Co říci ještě více? Mezi králi od východu slunce až na západ nebylo lze toho času najíti některého, aby se skvěl takovou štědrostí, mocí a ušlechtilostí povahy. Aby se nezdálo, že upadám ve výtku pochlebenství, ač se držím pravdy, odložím pero a zanechávám potomkům,¹ aby vypsal jeho činy lépe a pravdivěji, jak byl štědrý a marnotratný v svých darech a věnováních. Neboť měrou jeho darů byla nezměrnost.

¹ Srv. Kosmas III (předmluva).

ZLÁ LÉTA PO SMRTI PŘEMYSLA OTAKARA II.

Léta Páně 1278, když biskup Jan sešel cestou všelikého těla lidského, byl probošt pražský Tobiáš, muž urozený ze slavného rodu, věku zákonitého, zvolen ve jménu svaté a nerozdílné Trojice z milosti Boží příznivým a svorným souhlasem kanovníků dne 15. listopadu biskupem stolce pražského, ač se velmi zdráhal. On ještě jako probošt přijímal nejen duchovní kostela nebo města pražského, nýbrž i ty, kteří přicházeli z kteréhokoli kraje světa, s ochotnou štědrostí z lásky ke Kristu a opatroval jim z citu štědrosti potřeby k živobytí. Proto kanovníci pražští, chtějíce s největším úsilím uvéstí svou volbu v skutek, sepsali podle předpisu o vykonané volbě listinu, a opatřivše ji pečeti všech kanovníků, předložili ji skrze slavnostní posly, mistra Řehoře, kanovníka pražského, Alexího, probošta olomouckého, a Dětricha, kanovníky pražské, muže veskrze ctihodné a opatrné, metropolitovi, totiž arcibiskupu stolce mohučského, vznášejíce naň pokorně a ponížene naléhavou prosbu, aby ráčil volbu, kterou vykonala kapitula pražská, blahovolně stvrditi. Zároveň omluvili též nepřítomnost svého zvolence jednak nebezpečími na cestách, protože tehdy byl v celém království českém po skonu krále veliký nepokoj a zmatek, spojený s loupežemi a násilnostmi, jednak i velikou vzdáleností.

Pronesli i jiné dvě důtklivé žádosti v té věci před vysoce ctihodným arcipastýřem, pokorně prosíce, aby ráčil dáti se zastoupit ctihodným Brunem, biskupem olomouckým, který by jejich zvolence na stupeň kněžství povýšil a ve spolku s dvěma spolubiskupy z blízkého susedství, které by si při-

PŘÍBĚHY KRÁLE
PŘEMYSLA OTAKARA II.

—

ZLÁ LÉTA PO SMRTI

KRÁLE

PŘEMYSLA OTAKARA II.

—

Dva současné letopisy

NAKLADATELSTVÍ VYŠEHRAĐ

1947